

PSYC1220/PSY1250 - Tidligere eksamensoppgaver med fasit (sensorveiledning)

Om eksamen: I dette faget har det vært samme format alle de senere årene. Man får 3 oppgaver, hvorav 2 skal besvares med korte essays. Merk at det under corona var hjemmeeksamen og "åpen bok". Oppgavene i 2020 og 2021 *kan* derfor ha hatt litt høyere vanskelighetsgrad.

Generell sensorveiledning (lik alle år):

Generell informasjon om hvordan man skal sette karakter:

- *I denne sensorveiledningen beskrives det et **ideelt svar**, samt et **minimumssvar**. Minimumssvaret er hva vi forventer av en besvarelse som skal bestå dette faget. Den ideelle besvarelsen er kun dette, et ideal, og man kan derfor ikke forvente at studenten har med alle poengene herfra. Dersom en student skriver en god oppgave som i tillegg beskriver mesteparten av poengene fra den ideelle besvarelsen, skal dette belønnes med toppkarakter.*
- *Det ideelle svaret beskriver en rekke relevante elementer, men det betyr ikke at andre ting også kan trekkes inn i en god oppgave, selv om dette ikke er beskrevet i sensorveiledningen. Sensorveiledningen er ikke en sjekkliste, husk at dette er en essay-eksamen og ikke «multiple choice».*
- *Kandidaten skal belønnes for **essaystruktur** – tydelighet i struktur og innledning/avslutning.*
- ***Studentene skal besvare 2 oppgaver.** Det er derfor gjennomsnittet av disse to som utgjør den fullstendige karakteren. Husk at i tvilstilfeller skal et slikt gjennomsnitt alltid regnes til fordel for studenten.*
- *Dersom en av oppgavene vurderes til stryk, **fører dette til stryk på hele eksamen.***
- *Det er nødvendig med kunnskap om pensum dersom man skal sette karakter på eksamensoppgavene. Konsulter pensumlitteraturen dersom du skulle være i tvil om noe.*

2022

Oppgaver

1. **Grunnleggende tilnærminger til identifisering av personlighetstrekk/femfaktormodellen:** Beskriv de grunnleggende tilnærmingene for å identifisere viktige personlighetstrekk. Beskriv kort de fem faktorene i femfaktormodellen.
2. **Arvelighet og tvillingstudier:** Hva er arvelighet (h^2)? Forklar hvordan tvillingstudier kan lære oss om den relative betydningen av arv og miljø for personlighet.

3. **Diagnostisering av personlighetsforstyrrelser:** Beskriv og drøft forskjellen mellom å diagnostisere personlighetsforstyrrelser som dimensjoner versus kategorier.

Sensorveiledning

Oppgave 1 - Grunnleggende tilnærminger til identifisering av personlighetstrekk/femfaktormodellen

“Beskriv de grunnleggende tilnærmingene for å identifisere viktige personlighetstrekk. Beskriv kort de fem faktorene i femfaktormodellen.”

Ideal answer

- *Introduction explaining what personality traits are.*
- *Describes the need to be able to identify important personality traits rather than relying on each individual researcher having his or her own list of what traits he or she finds important.*
- *Explains the lexical, the statistical and the theoretical approaches, and that they can be used in combination.*
- *Explains the assumptions in the lexical hypothesis – synonym frequency and cross-cultural universality. Discusses pros and cons with the lexical approach, including potential for studying personality cross-culturally, but at the same time that important words describing personality may not always be adjectives.*
- *Explains the idea behind factor analysis. Discusses problems with the statistical approach, for example that what you feed into the analysis limits what results you will get. If you for example translate a test from one language to another, and then run a factor analysis without having performed a lexical analysis in that culture, you risk missing out on important cultural differences. It is not necessary, but could be relevant, to mention that some studies have found six factors – HEXACO.*
- *Describes how the lexical and the statistical approaches have been used to find the five-factor model, and that this has been replicated many times.*
- *Describes the theoretical approach and provides examples.*
- *Discusses problems with the theoretical approach.*
- *Discusses how the lexical and statistical approaches together, without a theoretical approach, lead to personality models without a theoretical base, and what this may mean for personality psychology. An advantage can be that researchers from different*

theoretical traditions can relate to the same model, while a disadvantage can be that such a model will not help us understand personality – only describe it. This is not explicitly mentioned in the book and requires that the student can reason about this independently. Hence, it cannot be expected that this point is included in the answer.

- *Each of the five traits are described, and the answer includes examples of what characterizes high and low scores on the different traits.*
- *The answer also includes a discussion of what the fifth factor is (i.e., Openness), that it has somewhat different interpretations in different cultures.*
- *Mentions that the five factors are insufficient to describe a person, and that each of the traits has several facets contributing with nuances.*

Minimum answer

A minimum answer describes each of the three approaches for identifying personality traits. The answer also includes a description of all the five factors in the five-factor model.

Oppgave 2 - Arvelighet og tvillingstudier

“Hva er arvelighet (h^2)? Forklar hvordan tvillingstudier kan lære oss om den relative betydningen av arv og miljø for personlighet.”

Ideal answer

- *Definition of heritability: Proportion of observed variance in a trait explained by genetic differences in a certain population ($h^2 = \text{genetic variance} / \text{total variance}$). Some students may use a^2 instead of h^2 , and this is perfectly fine.*
- *Explains how heritability estimates can be interpreted. For example, a heritability score of 0.5 means that 50% of the variance in the relevant trait can be explained by variance in peoples' genes.*
- *Explains that heritability says something about variance at the group level, and does not say anything about one individual. Explains that this is not an exact statistic, and that it can vary across circumstances.*
- *Describes and discusses heritability estimates from different kinds of studies. For example, twin studies give higher heritability estimates than estimates from molecular genetic studies. This is not necessary to include, as the question asks about twin*

studies.

- Shows the equation $h^2 = 2(r_{MZ} - r_{DZ})$ and explains what this means. Alternatively, $1 \times \text{correlations between MZ twins reared apart}$ or $2 \times \text{correlation between siblings/dizygotic twins reared apart}$. Alternatively, $(\text{polygenic variation (SNPs)}) / (\text{phenotypic variation})$.
- Describes the logic in twin studies, that monozygotic twins share 100% of their genes while dizygotic twins share 50%. You can then compare correlations between MZ twins to correlations between DZ twins for the relevant trait. Higher correlations among MZs than DZs indicate genetic effects.
- Describes how contributions from shared and non-shared environment can be estimated in twin studies.
- Explains the difference between shared and non-shared environment. Explains that it is the effect of the environment that decides if it is classified as shared or non-shared: if the twins become similar because of the environment, it is by definition shared. If the twins do not become similar because of the environment, it is by definition non-shared.
- Discusses the assumptions in twin studies (are they representative, equal environment assumption).
- Twin studies have for many years shown that all complex human traits are heritable. This also applies to personality traits. Turkheimer (2000) used the term "The first law of behaviour genetics" for this phenomenon.
- If traits were not heritable, they could not evolve through natural selection.
- The heritability estimate does not say anything about the mechanisms of how genetics affect traits (e.g., gene-environment correlation).
- Genes are more important than shared environment (second law of behavioural genetics).
- Non-shared environment is important for personality, like it is for many other traits. This is described in the third law of behavioural genetics as much of the variation in human complex traits is not explained by genetics of family.

Minimum answer

It explains that heritability is defined as the proportion of observed variance of a trait explained by genetic variance. It describes that twin studies take advantage of the fact that MZ and DZ twins share 100% and 50% of their genes, respectively. You can then compare the

correlations among MZ to the correlations among DZ twins to estimate how much of the observed variance can be explained by genetic variance. Twin studies can also teach us about environmental effects and differentiate between shared and non-shared environment. All the five personality traits are affected by genes and by environment.

Oppgave 3 - Diagnostisering av personlighetsforstyrrelser

“Beskriv og drøft forskjellen mellom å diagnostisere personlighetsforstyrrelser som dimensjoner versus kategorier.”

Ideal answer

- *An introduction explaining what is meant by personality disorders.*
- *The answer discusses the differentiation between what is normal and what is not, and that the categorical approach assumes that there is a qualitative difference between having versus not having a personality disorder.*
- *The answer includes a description of the categorical approach to personality disorders and mentions at least some of those disorders. It is relevant to include that this approach has been used for many years and has been the standard approach in DSM and ICD until recently. It is not expected that the student goes into detail about the different personality disorders, the different clusters, or about the DSM versus the ICD.*
- *Discussing problems with the categorical approach. Several points are relevant here: that one person often meets the criteria for several personality disorders (comorbidity), that two persons with the same personality disorder diagnosis can have different symptoms and appear very differently (heterogeneity), that the categorical approach lacks empirical support.*
- *The dimensional/trait-based approach assumes that personality pathology is a continuum from no pathology to very severe pathology. Personality functioning is evaluated on a continuum.*
- *The dimensional approach evaluates people on several personality traits to be able to say something about what kind of problems the person has.*
- *Several researchers think that personality disorders can be described by the big five, as extreme variants of those traits. However, others have shown that this is not sufficient. Trait models and questionnaires for DSM-5 and ICD-11 are developed to measure problematic personality traits. Detailed knowledge about these trait models is not expected.*

- *The dimensional approach to personality disorders is different in DSM-5 (where it is an alternative model) and in ICD-11 (where it has replaced the categorical approach). It is not expected that the student knows the details of this. Nevertheless, an ideal answer will describe that the traits in ICD-11 and DSM-5 are similar to the big five traits, but that they describe problems more than the big five traits do.*
- *The understanding of the conceptual differences between the categorical and dimensional approaches is much more important than knowing the details of the approaches. The students may have an A even if they do not describe such details.*

Minimum answer

The answer includes a description of the categorical and the dimensional/trait approach, and makes some of the differences between them clear.

2021

Oppgaver

4. **Carl Rogers/selvaktualisering:** Diskuter behov for selvaktualisering og hvorfor “positive regard” er viktig for å fremme selvaktualisering i Carl Rogers teori. Ifølge Rogers, hva er kilden til angst? Beskriv de tre kjernebetingelsene i Rogers terapi som er ment å hjelpe mennesker til å bli fullt fungerende.
5. **Sosial identitet/identitetskriser:** Definer sosial identitet og dens utvikling over tid. Drøft identitetskrise ved ulike utviklingsperioder, ulike typer identitetskriser og løsningene på dem.
6. **Personlighetsendringer/stabilitet:** Forklar hva gjennomsnittlig stabilitet (mean stability) og rangordensstabilitet er: ta med noen eksempler basert på femfaktormodellen av personlighet hos voksne. Oppsummer hva som er personlighetsendringer på tvers av kohorter og ta med noen eksempler. Kom med en kort kommentar om hvordan vi praktisk kan anvende kunnskap om personlighetsendring innen psykologi.

Sensorveiledning

Oppgave 1 - Carl Rogers/selvaktualisering

“Discuss self-actualization need and why positive regard is important for promoting self-actualization in Carl Roger’s theory. According to Rogers, what is the source of anxiety? Describe the three core conditions in Rogers’s therapy to help people become fully-functioning”

Ideal answer

Full definition of self-actualization that includes the following aspects:

- *Exploitation of its full potential*
- *Based on the need for growth (not based on lack)*
- *Properties of "Self-actualizers" according to Maslow's case studies (see page 259 in the textbook).*
- *At the top of the needs hierarchy*
- *«The fully functioning person»*
- *Relationship with «flow»*

Furthermore, Carl Rogers' theory of the need for positive regard (or love) and how this is related to self-actualization must be explained. Important concepts that must be explained are conditional and unconditional (positive) esteem and self-esteem. It is positive if the concepts and their connection with self-actualization are explained by means of an example, often in connection with experiences growing up.

Students must also discuss how Carl Rogers' theory explains anxiety (when self-image is threatened) and the use of defense mechanisms (distortion of reality).

A critical discussion of Carl Rogers' theory is important. Such a discussion may include some of the following elements:

- *Putting Carl Rogers' theory in the larger context of humanistic psychology*
- *Critically discuss whether humanistic research is too little based on empirical research*
- *Discuss whether Carl Rogers' theories have influenced psychological thinking, including the design of psychotherapy*
- *Discuss whether self-actualization is a concept that is to a large extent characterized by Western, individualistic thinking.*

Furthermore, it must be explained the three conditions for client-centered therapy: 1) genuine acceptance, 2) unconditional positive regard; and 3) empathic understanding.

Minimum answer

The candidate must be able to give a basic account of the concepts of self-actualization and the need for positive regard and how one can imagine that the need for positive regard is central in promoting self-actualization.

Furthermore, the candidate must be able to describe at least one relevant finding from research with some accuracy.

NOTE: When it comes to empirical data, students should be rewarded for accuracy in the empirical representations, but this is a large subject with a lot of syllabus material, so we should not expect too many names and years - overview and understanding is the most important here.

Oppgave 2 - Sosial identitet/identitetskriser

“Define social identity and its development over time. Discuss identity crisis at different developmental periods, different types of identity crisis and its solution.”

Ideal answer

In the answer, social identity must be defined, and it must be included the three aspects that make up one’s identity and how it develops over time (see pages 377-378 in the textbook):

- *Social identity is the social component of the self, it is the self that is shown to other people.*
- *It contains elements that are socially observable.*
- *Social identity has three important features: 1) continuity (it contains aspects that remain stable across life such as language, ethnicity, gender), 2) contrast (it differentiates us from others) and 3) coherence (perceiving the self as similar in various life domains such as work, education, family life).*
- *Identity develops over time through relations with others. Ways to find social identity is via experimentation or taking already defined roles, especially during adolescence.*
- *The student can highlight the disadvantages of adopting defined roles (without questioning them). Examples throughout the discussion would be valuable.*

Furthermore, the student defines identity crisis according to Erikson and can provide examples of events that can challenge one’s social identity at different developmental periods of life. Then the student discusses different types of identity crises according to Baumeister and its resolution. See pages 379-381 in the textbook. Elements that can be highlighted in the discussion are:

- *According to Erikson (1968), identity crisis can be defined as feelings of anxiety one’s experience when defining or redefining one’s own social roles*
- *Examples of identity crisis, how identity can be challenged, during adolescence (e.g., reject family of origin values) or adulthood (e.g., change in status from married to divorced and newly single)*
- *According to Baumeister (1997, 2000) there are two types of identity crisis: 1) Identity deficit: arises when a person has not formed adequate identity; Problems making important decisions; often when old values or goals are rejected; can lead to feelings of emptiness and uncertainty; easily influenced; and 2) identity conflict: two or more aspects of identity do not fit together; often occurs when a person is forced to make an important and difficult life decision; desire to reach two goals that are in opposition to each other (e.g., family-work); role conflicts.*

- *Resolution of identity crisis: 1) create a value base, decide which values are most important and 2) turn the values into desires, goals and behaviors. Provide example such as work and family.*

Minimum answer

The student must explain social identity and the different routes to achieve an identity. The student must define identity crisis, types, and its resolution. Furthermore, the candidate must be able to describe at least one relevant finding from research with some accuracy.

NOTE: When it comes to empirical data, students should be rewarded for accuracy in the empirical representations, but this is a large subject with a lot of syllabus material, so we should not expect too many names and years - overview and understanding is the most important here.

Oppgave 3 - Personlighetsendringer/stabilitet

“Explain what mean stability and rank-order stability are: include some examples based on five factor model of personality in adults. Summarize what is personality changes across cohorts and include some examples. Make a short comment about how we practically can apply knowledge about personality change in the field of psychology.”

Ideal answer

Does personality change?

Introduce why it is important to assess the change of personality. The introduction is quite open in the content. However, the student should comment that personality change is a hot topic in personality psychology research, and that it is important because personality change has implications in how people behave across life and in other context of applied psychology (i.e., clinical context).

Explain what mean stability and rank-order stability are: include some examples based on five factor model of personality in adults

Define mean level stability.

Mean level stability refers to the constancy of the level of personality over time. Students should comment the study of Specht et al. (2011) that is included in the book. Openness showed a curvilinear decline with an increase in ages with a stability in mid ages (35-60 years old).

Conscientiousness before 30 is low in mean level stability but increases after 30 years old.

Agreeableness remains quite stable but increase in the older ages (after 60 years old).

Extraversion decreased but minimal over time. Neuroticism (emotional stability) is quite stable but reduce slightly after 50 years.

The student might comment other studies that might present slightly other results (i.e., Terracciano et al., 2005). However, they should exemplify the complexity of the use of the big-five-personality traits.

Define rank order stability (ROS).

ROS is the maintenance of a relative individual position within a group in terms of trait levels over time. For example, if you assess extraversion in a group of adolescents at 15 years old and 15 year later, extraversion is rank order stable if adolescents who score high when they have 15 maintain their

higher position inside the group when they are 30 years old.

Students should include studies from age 18-84. Overall, all the five factors (neuroticism, extraversion, openness, agreeableness, and conscientiousness) show moderate to high levels of stability (correlation between intervals higher than 0.65). An important study is the Specht et al. 2011. Results indicated that extraversion, emotional stability, openness, and agreeableness showed an increasing stability with a peak around 40-60 years of age. Then, they reduce their stability among older age groups (negative quadratic curve).

Conscientiousness followed a different pattern, where older individuals showed more stability than younger individuals (positive linear stability). Students might include other studies that are very important (i.e., Vaidya et al. 2002 or DelVecchio et al. 2000).

ROS is highly replicable across different populations and investigators. In addition, they should include that **(jeg har ikke misset noe i kopieringen her, det er faktisk det som står).**

In the definition of mean level stability and ROS the student should comment that changes depend on the personality traits being studied. However, personality is relatively stable in the adulthood.

Summarize what is personality changes across cohorts and include some examples.

This question should comment that the change in personality not only is caused by age but also by a cohort effect, in other words, the social times in which an individual lives.

The studies of Jean Twenge are the most important in this section (2000, 2001a, 2001b). She focused on the role of gender, in particular the women's status and roles.

Students should comment different status that women have experienced in recent history in western countries. However, the most important thing is that women's trait scores in assertiveness rose and fell dramatically depending on the cohort in which the woman was raised. For example, women rose between 1930-1945. Between 1951-67 women experienced a fall, followed by an increase from 1968 to 1993.

In dominance trait, women increased the levels between 1968-1993; however, men were stable. Another important result from Twenge (2008) is that narcissism scores experienced an increase between 1982-2006. Although there is still a debate, this is an example why youth are more narcissistic than elders.

Finally, include a short comment about your thoughts about an application where we can use of personality change in the field of psychology

The student should wrap up the essay with a reflection on the topic. In particular, a correct answer will include some comments about a practical application of personality change to any field of psychology. Some examples might be clinical psychology (important to know when and what aspect of personality change to tailor psychological interventions based on personality traits). In addition, understanding how personality develops across adolescence and young

adulthood might help to better define prevention efforts for some maladaptive personality traits. In addition, social decision depending on age or gender might be based on individual change of personality (i.e., selection of a partner). Those are some examples, but student might provide other that can be included as valid too.

Minimum answer

Definition and examples of mean and ROS.

Comment the relevance of personality changes across cohorts in assertiveness, dominance and narcissism.

Include at least one application for personality change in psychology.

2020

Oppgaver

1. **Naturlig seleksjon:** Beskriv koblingen mellom prinsippene for naturlig seleksjon og arvelighet (heritability). Hvordan er de gjensidig forbundet? Drøft om allmennmenneskelige (human nature) eller individuelle forskjeller i personlighet har størst potensiale for å bli selektert på hos mennesker i dag.
2. **Carl Rogers/selvaktualisering:** Redegjør for selvaktualisering og hvorfor «behov for aktelse» er sentralt i å fremme selvaktualisering i Carl Rogers' teori. Hva skiller humanistiske teorier fra andre teorier om motivasjon?
3. **Femfaktormodellen/evoked culture:** Redegjør for hvordan psykologiske mønstre i en kultur kan utvikle seg på grunnlag av miljømessige betingelser (evoked culture). Diskuter hvorvidt de store 5 personlighetstrekk er preget av miljømessige betingelser i en kultur eller universelle på tvers av kulturer.

Sensorveiledning

Oppgave 1 - Naturlig seleksjon

“Beskriv koblingen mellom prinsippene for naturlig seleksjon og arvelighet (heritability). Hvordan er de gjensidig forbundet? Drøft om allmennmenneskelige (human nature) eller individuelle forskjeller i personlighet har størst potensiale for å bli selektert på hos mennesker i dag.”

Ideell besvarelse:

Definerer prinsippene for naturlig seleksjon og arvelighet. Det viktigste i denne oppgaven er at studenten har klart å koble prinsipp 1 (variasjon) og 2 (arvelighet) for naturlig seleksjon (Reznick, 2001) og arvelighet. At man må ha en variasjon i befolkningen og at trekket må

være arveligt for at det skal kunne selekteres på. Det andre er at de forstår at dette betyr at alle egenskaper derfor må ha vært arvelige på ett eller annet punkt i menneskets utvikling, men at dette har blitt en del av «human nature» når det ikke lengre er en betydelig variasjon (f.eks. universelle emosjoner og ønske om tilhørighet). Summen av disse to momentene gjør at de forstår at diskusjonen om (total) fravær arvelighet ved trekk ikke er helt meningsfull, siden alle trekk må ha blitt selektert frem ved evolusjon som krever arvelighet. Det siste momentet i oppgaven sier noe om studenten har forstått at det er trekk med variasjon (individuelle forskjeller) og høy arvelighet som har stort potensiale for å bli selektert på hos mennesker i dag. Dette er en felles egenskap for mange psykologiske trekk (f.eks. personlighet og IQ), men også f.eks. høyde og vekt.

Viktige momenter i definisjon av arvelighet er:

- Statistisk størrelse som kan variere mellom 0 og 1, med en forklaring av hvordan man kan tenkte seg dette i prosent forklart varians.
- Vise til formel $h^2 = 2(r_{MZ} - r_{DZ})$ – Hva betyr dette? Genetisk varians/total varians. Kan også, eller som alternativ, vise til 1*korrelasjon mellom bortadopterte MZ-tvillinger eller 2*korrelasjon mellom bortadopterte førstegradsslektinger. Studenten kan også vise til (målt polygen variasjon (SNPs)) / (fenotypisk variasjon). En eksepsjonell oppgave viser til at alle disse estimatene for arvelighet ikke betyr det samme, men har ulike antagelser.
- Vise til at arvelighet er en egenskap ved en populasjon, ikke et individ. Samtidig kan studenten med hell eksemplifisere med at en enkeltperson kan ha en genetisk risiko/tilbøyelighet som er høy eller lav for en egenskap eller et trekk; som angir den personens sannsynlighet eller forventet skåre for et trekk.

Naturlig seleksjon er beskrevet i et eget ekstrakapittel på pensum (Reznick, 2001). I tillegg er naturlig seleksjon og tilpasninger beskrevet på side 182 og 184-185.

- Studenten beskriver fire prinsipper ved naturlig seleksjon: 1) Individuelle forskjeller, 2) overføring til avkommet ved arvelighet, 3) det frembringes flere avkom enn nødvendig for å erstatte foreldrene, 4) kun noen individer overlever og formerer seg som tilpasning til miljøet (Reznick, 2001).
- Studenten bør kjenne til begrepet tilpasninger (adaptations).
- Studenten kan nevne ulike varianter av seleksjon (direksjonell seleksjon, stabiliserende seleksjon, balanserende seleksjon, disruptiv seleksjon og eventuelt bakgrunnseleksjon).
- Den ideelle studenten bør gjøre rede for «den menneskelige natur», eksempelvis at altruisme og behov for tilhørighet er en del av (hvordan vi skiller oss fra andre arter) og skille dette fra studier av individuelle forskjeller (hvordan mennesker skiller seg fra hverandre).
- Trekke inn «inclusive fitness» (bidra til overlevelse og formering hos beslektede individer).
- Forklare behov for sosial tilhørighet med naturlig seleksjon på sosial angst (psykisk ubehag ved negativ evaluering fra andre). Studenten bør nevne teorien om behov for sosial tilhørighet som et sentralt motiv i den menneskelige natur.

Minimumsbesvarelse:

Kandidaten må kunne gjøre rede for prinsipp 1 og 2 for naturlig seleksjon og definere arvelighet. Studenten må også kunne i noen grad gjøre rede for forskjellen på individuelle forskjeller og allmenmenneskelige egenskaper.

Videre må kandidaten kunne beskrive minst et relevant funn fra forskning med noenlunde riktighet.

OBS: Når det gjelder empiri, skal studentene belønnes for nøyaktighet i de empiriske gjengivelsene, men dette er et stort fag med mye pensumstoff, så vi skal heller ikke forvente for mange navn og årstall – oversikt og forståelse er det viktigste her.

Oppgave 2 - Carl Rogers/selvaktualisering

“Redegjør for selvaktualisering og hvorfor «behov for aktelse» er sentralt i å fremme selvaktualisering i Carl Rogers' teori. Hva skiller humanistiske teorier fra andre teorier om motivasjon?”

Ideell besvarelse

Fyldig definisjon av selv-aktualisering som tar med følgende momenter:

- Utnyttelse av sitt fulle potensiale
- Basert på behovet for vekst (ikke basert på mangel)
- Egenskaper av «Self-actualizers» i følge Maslows kasusstudier (se side 253 i pensumboken).
- Øverst i behovshierarkiet
- «The fully functioning person»
- Sammenheng med «flow»

Videre må det redegjøres for Carl Rogers' teori om behov for aktelse og hvordan dette er relatert til selv-aktualisering. Viktige begreper som må forklares er betinget og ubetinget (positiv) aktelse og selvaktelse. Det er positivt om begrepene og dens sammenheng med selv-aktualisering forklares ved hjelp av et eksempel, gjerne i forbindelse med erfaringer i oppveksten. Det kan også tas opp at hvordan Carl Rogers' teori forklarer angst og bruk av forsvarsmekanismer.

En kritisk diskusjon av Carl Rogers' teori er viktig. En slik diskusjon kan inneholde noen av følgende elementer:

- Å Sette Carl Rogers' teori i den større kontekst av humanistisk psykologi
- Diskutere kritisk hvorvidt humanistisk forskning er for lite basert på empirisk forskning

- Diskutere hvorvidt Carl Rogers' teorier har påvirket psykologisk tenkning, inkludert utforming av psykoterapi
- Diskutere hvorvidt selv-aktualisering er et begrep som i for stor grad er preget av vestlig, individualistisk tenkemåte

Videre må det redegjøres for hva som skiller humanistiske teorier fra andre teorier om motivasjon. Her kan for eksempel kandidaten sammenligne humanistiske teorier med social determinism theory eller de tre store motivene (kap 10) og trekke frem fokuset på vekst fremfor mangel. Kandidaten står også fritt til å trekke inn og sammenligne med andre relevante psykologiske teorier om motivasjon.

Minimumsbesvarelse

Kandidaten må kunne gi en grunnleggende redegjørelse for begrepene selv-aktualisering og behov for aktelse og hvordan man kan tenke seg at behov for aktelse er sentralt i å fremme selvaktualisering. Kandidaten må kunne sammenligne humanistiske teorier med andre teorier om motivasjon.

Videre må kandidaten kunne beskrive minst ett relevant funn fra forskning med noenlunde riktighet.

OBS: Når det gjelder empiri, skal studentene belønnes for nøyaktighet i de empiriske gjengivelsene, men dette er et stort fag med mye pensumstoff, så vi skal heller ikke forvente for mange navn og årstall – oversikt og forståelse er det viktigste her.

Oppgave 3 - Femfaktormodellen/evoked culture

“Redegjør for hvordan psykologiske mønstre i en kultur kan utvikle seg på grunnlag av miljømessige betingelser (evoked culture). Diskuter hvorvidt de store 5 personlighetstrekk er preget av miljømessige betingelser i en kultur eller universelle på tvers av kulturer.”

Ideell besvarelse

I besvarelsen må evoked culture defineres og det må beskrives hvordan latente psykologiske mønstre som er del av menneskenaturen kan utvikle seg i bestemte miljømessige betingelser (se side 434 i læreboka):

- Kulturelle forskjeller forårsaket av miljøpåvirkninger.
- To ingredienser er nødvendig: 1) universelle underliggende mekanismer og 2) miljømessige forskjeller i hvorvidt den latente mekanismen blir aktivert.
- Kan trekke frem flere empiriske eksempler på evoked culture, f.eks i forhold til samarbeid eller aggresjon.
- Evoked culture settes i kontrast til universelle trekk som er til stede i alle kulturer. Eksempler kan være universelle emosjoner, ulike typer kognitive bias og kjønnsforskjeller.

Videre definerer kandidaten de fem store personlighetstrekkene, og diskuterer hvorvidt de er universelle eller kulturelt betinget. Se side 456 i læreboka. Elementer som kan trekkes frem i diskusjonen er:

- Krysskulturelle studier av de store 5 trekk som sammenligner skårer mellom ulike land.
- Hvorvidt personlighet er et arbitrært og kulturelt ladet konsept i seg selv (et vestlig konstrukt).
- Hvorvidt de samme beskrivelsene av personlighetstrekk finnes i forskjellige språk og kulturer
- Hvorvidt den samme faktorstrukturen i Big Five går igjen på tvers av kulturer.
- Transport and test strategy og leksikalske metoder.
- Kritisk diskusjon om bruk av selvrappport til krysskulturelle studier av personlighet.
- «Transport and test» modellen for å studere kulturelle forskjeller i personlighetstrekk.
- Empiriske funn fra studier om det finnes egne personlighetskonsepter og trekk i andre kulturer.
- Trekke inn etniske, sosioøkonomiske og geografiske elementer.

Minimumsbesvarelse

Kandidaten må redegjøre for evoked culture og trekker frem eksempler på hvordan Big 5 personlighetstrekk kan henge sammen med både miljømessige betingelser i en kultur og være universelle på tvers av kulturer.

Videre må kandidaten kunne beskrive minst et relevant funn fra forskning med noenlunde riktighet.

OBS: Når det gjelder empiri, skal studentene belønnes for nøyaktighet i de empiriske gjengivelsene, men dette er et stort fag med mye pensumstoff, så vi skal heller ikke forvente for mange navn og årstall – oversikt og forståelse er det viktigste her.

2019

Oppgaver

1. **Naturlig seleksjon:** Beskriv naturlig seleksjon. Hvordan forklarer evolusjonspsykologien altruisme og behov for sosial tilhørighet?
2. **Femfaktormodellen:** Redegjør for på hvilken måte den leksikalske og statistiske tilnærmingen har vært viktige for å identifisere de fem faktorene i femfaktormodellen for personlighet.
3. **Carl Rogers/selvaktualisering:** Hva er selvaktualisering og hvorfor er «behov for aktelse» sentralt i å fremme selvaktualisering i Carl Rogers' teori?

Sensorveiledning

Oppgave 1 - Naturlig seleksjon

“Beskriv naturlig seleksjon. Hvordan forklarer evolusjonpsykologien altruisme og behov for sosial tilhørighet?”

Ideell besvarelse:

Naturlig seleksjon er beskrevet i et eget ekstrakapittel på pensum (Reznick, 2001). I tillegg er naturlig seleksjon og tilpasninger beskrevet på side 182 og 184-185. Teori og empiri på altruisme og behov for sosial tilhørighet er gitt på side 188 til 191 i pensum.

- Studenten beskriver fire prinsipper ved naturlig seleksjon: 1) Individuelle forskjeller, 2) overføring til avkommet ved arvbarehet, 3) det frembringes flere avkom enn nødvendig for å erstatte foreldrene, 3) kun noen individer overlever og formerer seg som tilpasning til miljøet (Reznick, 2001).
- Studenten bør kjenne til begrepet tilpasninger (adaptations).
- Studenten kan nevne ulike varianter av seleksjon (direksjonell seleksjon, stabiliserende seleksjon, balanserende seleksjon, disruptiv seleksjon og eventuelt bakgrunnseleksjon).
- Den ideelle studenten bør gjøre rede for at altruisme og behov for tilhørighet er en del av «den menneskelige natur» (hvordan vi skiller oss fra andre arter) og skille dette fra studier av individuelle forskjeller (hvordan mennesker skiller seg fra hverandre).
- At altruisme kan forklares av «inclusive fitness» (bidra til overlevelse og formering hos beslektede individer).
- Forklare behov for sosial tilhørighet med naturlig seleksjon på sosial angst (psykisk ubehag ved negativ evaluering fra andre). Studenten bør nevne teorien om behov for sosial tilhørighet som et sentralt motiv i den menneskelige natur.

Minimumsbesvarelse:

Studenten må kunne forstå at egenskaper ved organismer har kommet frem som en tilpasning (adaptations) til miljøet. Studenten bør kunne beskrive at naturlig seleksjon innebærer økt sjans for overlevelse og formering som en funksjon av en egenskap ved individet.

Studenten bør kunne gi en anerkjent evolusjonpsykologisk forklaring på enten altruisme eller behov for sosial tilhørighet.

Generelt:

Når det gjelder empiri, skal studentene belønnes for nøyaktighet i de empiriske gjengivelsene, men det forventes ikke at studier refereres til med navn og årstall. Istedenfor er det viktig at kandidaten viser oversikt og forståelse for funnene.

Oppgave 2 - Femfaktormodellen

“Redegjør for på hvilken måte den leksikalske og statistiske tilnærmingen har vært viktige for å identifisere de fem faktorene i femfaktormodellen for personlighet.”

Ideell besvarelse:

En ideell besvarelse gir en grundig redegjørelse for den leksikalske og den statistiske tilnærmingen i personlighetspsykologien og hvordan tilnærmingene har blitt brukt for å identifisere de store fem faktorene. En slik redegjørelse vil ha med følgende elementer:

- *Redegjørelse av den leksikalske hypotesen*
- *Beskrivelse av grunnleggende tankegangen bak faktoranalysen*
- *Historisk redegjørelse av utviklingen og bruk og leksikalsk og statistisk tilnærming, hvor det for eksempel kan nevnes Allport, Eysenck og Cattells bidrag.*
- *Beskrivelse av fem faktorene i femfaktormodellen*
- *Beskrivelse av empirisk støtte for femfaktormodellen, ut fra den leksikalske og statistiske tilnærmingen.*

Videre vil en ideell oppgave inneholde en kritisk diskusjon. En slik diskusjon kan inneholde noen av punktene nedenfor:

- *Diskusjon av antagelsene bak den leksikalske hypotesen*
- *Diskusjon av hvorvidt empirien viser til problemer med femfaktormodellen. Her er det særlig relevant med krysskulturelle studier, empiri om «åpenhetsfaktoren» og forskning på HEXACO-modellen.*
- *Diskusjon av hvorvidt den teoretiske tilnærmingen står i motsetningen til den leksikalske og statistiske tilnærmingen og hvordan alle tre tilnærmingene har blitt anvendt for å identifisere de fem faktorene i femfaktormodellen.*

Oppgaven skal avsluttes med en konklusjon som gir en avsluttende vurdering av viktigheten av tilnærmingene for å identifisere de fem trekk og/eller gyldigheten av femfaktormodellen ut fra empiri som tar utgangspunkt i den leksikalske og statistiske tilnærmingen.

Minimumsbesvarelse:

Kandidaten må kunne redegjøre for den grunnleggende ideen bak den leksikalske og statistiske tilnærmingen og må kunne presentere grunnleggende funn som støtter femfaktormodellen.

Generelt:

Når det gjelder empiri, skal studentene belønnes for nøyaktighet i de empiriske gjengivelsene, men det forventes ikke at studier refereres til med navn og årstall. Istedenfor er det viktig at kandidaten viser oversikt og forståelse for funnene.

Oppgave 3 - Carl Rogers/selvaktualisering

“Hva er selvaktualisering og hvorfor er «behov for aktelse» sentralt i å fremme selvaktualisering i Carl Rogers’ teori?”

Ideell besvarelse

Ettersom oppgaven spør eksplisitt om hva selv-aktualisering er, vil en fyldig definisjon/beskrivelse være viktig her. Momenter man kan ta med er:

- Utnyttelse av sitt fulle potensiale
- Basert på behovet for vekst (ikke basert på mangel)
- Egenskaper av «Self-actualizers» i følge Maslows kasusstudier (se side 253 i pensumboken). Her forventes det ikke at alle 15 egenskaper nevnes, men at noen av dem kan brukes som eksempler
- Øverst i behovshierarkiet
- «The fully functioning person»
- Sammenheng med «flow»

Videre må det redegjøres for Carl Rogers’ teori om behov for aktelse og hvordan dette er relatert til selv-aktualisering. Viktige begreper som må forklares er betinget og ubetinget (positiv) aktelse og selvaktelse. Det er positivt om begrepene og deres sammenheng med selv-aktualisering forklares ved hjelp av et eksempel, gjerne i forbindelse med erfaringer i oppveksten. Det kan også tas opp at hvordan Carl Rogers’ teori forklarer angst og bruk av forsvarsmekanismer.

En kritisk diskusjon av Carl Rogers’ teori er viktig. En slik diskusjon kan inneholde noen av følgende elementer:

- Å Sette Carl Rogers’ teori i den større kontekst av humanistisk psykologi
- Diskutere hvorvidt humanistisk forskning er for lite basert på empirisk forskning
- Diskutere hvorvidt Carl Rogers’ teorier har påvirket psykologisk tenkning, inkludert utforming av psykoterapi
- Diskutere hvorvidt selvaktualisering er et begrep som i for stor grad er preget av vestlig, individualistisk tenkemåte

Minimumsbesvarelse:

Kandidaten må kunne gi en grunnleggende redegjørelse for begrepene selv-aktualisering og behov for aktelse og hvordan man kan tenke seg at behov for aktelse er sentralt i å fremme selvaktualisering.

Generelt:

Når det gjelder empiri, skal studentene belønnes for nøyaktighet i de empiriske gjengivelsene, men det forventes ikke at studier refereres til med navn og årstall. I stedet for er det viktig at kandidaten viser oversikt og forståelse for funnene.

2018

Oppgaver

1. **Arvelighet:** Definer arvelighet (Heritability; h^2). Gjør rede for noen viktige funn fra genetisk forskning innen personlighetspsykologi.
2. **Personlighetsendring/stabilitet:** Kan personlighet forandre seg? Drøft ved hjelp av funn om gjennomsnittsstabilitet og rang-orden-stabilitet.
3. **Selvfølelse:** Hva er selvfølelse (self-esteem)? Gjør rede for noen viktige funn innen forskning på selvfølelse.

Sensorveiledning

Oppgave 1 - Arvelighet

“Hva er arvelighet (heritability; h^2)? Gjør rede for noen sentrale funn fra genetisk forskning innen personlighetspsykologi.”

Ideell besvarelse

En ideell besvarelse starter med å definere og diskutere arvelighetsbegrepet.

«Andelen av observerbare forskjeller mellom individer som forklares av genetiske ulikheter innenfor en bestemt befolkning» ($h^2 = \text{genetisk varians} / \text{total varians}$).

Viktige momenter er:

- *Statistisk størrelse som kan variere mellom 0 og 1, med en forklaring av hvordan man kan tenkte seg dette i prosent forklart varians.*
- *Vise til formel $H^2 = 2(r_{MZ} - r_{DZ})$ – Hva betyr dette? Genetisk varians/total varians. Kan også, eller som alternativ, vise til 1*korrelasjon mellom bortadopterte MZ-tvillinger eller 2*korrelasjon mellom bortadopterte førstegradsslektinger. Studenten kan også vise til (målt polygen variasjon (SNPs)) / (fenotypisk variasjon). En eksepsjonell oppgave viser til at alle disse estimatene for arvbarhet ikke betyr det samme, men har ulike antagelser.*
- *Vise til at arvbarhet er en egenskap ved en populasjon, ikke et individ. Samtidig kan studenten med hell eksemplifisere med at en enkeltperson kan ha en genetisk risiko/tilbøyelighet som er høy eller lav for en egenskap eller et trekk; som angir den personens sannsynlighet eller forventet skåre for et trekk.*

Hvilke typer forskning er relevant/ viktig innen forskning på arvelighet? En ideell besvarelse vil si noe om hvordan tvillingstudier og andre genetisk informative studier brukes til å studere nettopp dette.

Man diskuterer så noen av de mest sentrale funnene beskrevet i kapittel 6 i pensumboka. Både i boka og på forelesning blir det lagt spesielt vekt på arvelighetsestimater for de fem faktorene i femfaktormodellen.

En ideell besvarelse kan også gå inn på atferdsgenetikkens første lov (Turkheimer): at alle trekk er arvbare. Om de ikke hadde vært (på noe tidspunkt i en arts utvikling) arvbare, kan de heller ikke frembringes som en egenskap ved den arten via naturlig seleksjon. En ideell besvarelse kan også nevne at arvelighet kun er den totale assosiasjonen mellom gener og psykologisk trekk, mens mekanismene for hvordan denne assosiasjonen oppstår kan være varierte (gen-miljø korrelasjon).

Minimumsbesvarelse

For å få bestått på denne oppgaven er kandidaten nødt til å vise grunnleggende forståelse for arvelighetsbegrepet, altså at det er et statistisk konsept som defineres som «Andelen av observerbare forskjeller mellom individer som forklares av genetiske ulikheter innenfor en bestemt befolkning» ($h^2 = \text{genetisk varians} / \text{total varians}$).

Videre må kandidaten kunne beskrive minst et relevant funn fra forskning med noenlunde riktighet.

Generelt: Når det gjelder empiri, skal studentene belønnes for nøyaktighet i de empiriske gjengivelsene, men det forventes ikke at studier refereres til med navn og årstall. Istedenfor er det viktig at kandidaten viser oversikt og forståelse for funnene.

Oppgave 2 - Personlighetsendring/stabilitet

“Kan personlighet forandre seg? Drøft ved hjelp av funn om rang-orden og gjennomsnittsstabilitet.”

Ideell besvarelse

En ideell besvarelse vil starte med å definere personlighet, gjerne med vekt på samspillet mellom kontinuitet og forandring /utvikling.

Videre vil besvarelsen gi riktige beskrivelser av rangorden- og gjennomsnittsstabilitet, gjerne med passende eksempler. Det er en fordel om det vises at det er mulig at en form for stabilitet er høy, mens den andre formen for stabilitet er lav.

Forskning: Når det kommer til drøfting av funn, knyttes dette for det meste opp mot femfaktormodellen. Det er et pluss om kandidaten også gir en kort beskrivelse av denne.

Relevante funn beskrives på sidene 102-111, hvor sidene 107-111 beskriver rang-orden- og gjennomsnittsstabilitet i voksen alder. For rangordenstabilitet er det i tillegg mulig å trekke inn stabilitet og forandring i barne- og ungdomsårene. I forhold til gjennomsnittsstabilitet er

det en klar fordel å referere til modningshypotesen som en mulig forklaring på personlighetsforandringer i voksen alder. I forhold til gjennomsnittsstabilitet er det en fordel å diskutere hvorvidt stabilitet er avhengig av tidsintervallet som blir brukt og personens alder.

En ideell besvarelse vil til slutt diskutere hvordan disse funnene beskriver både stabilitet og forandring. En mulig konklusjon er at personlighetsutvikling er mulig, men at et kjerneelement ved personlighet nettopp er at dette skal være vedvarende trekk og disposisjoner ved et menneske, slik at vi som regel ikke forventer store personlighetsforandringer i løpet av kort tid. Dette ligger i selve definisjonen av personlighet.

Minimumsbesvarelse

Kandidaten må vise hva rang-orden- og gjennomsnittsstabilitet er, samt minst et grunnleggende funn om hver (først og fremst knyttet til faktorene fra femfaktormodellen).

Generelt: Når det gjelder empiri, skal studentene belønnes for nøyaktighet i de empiriske gjengivelsene, men det forventes ikke at studier refereres til med navn og årstall. I stedet for er det viktig at kandidaten viser oversikt og forståelse for funnene.

Oppgave 3 - Selvfølelse

“Hva er selvfølelse (self-esteem)? Gjør rede for noen viktige funn innen forskning på selvfølelse.”

Ideell besvarelse

Ettersom oppgaven spør eksplisitt om hva selvfølelse er, vil en fyldig definisjon/beskrivelse være viktig her. Momenter man kan ta med, er:

- Nøkkelord er; egen verdi, respekt for seg selv, aksept for seg selv
- En generell/ overordnet vurdering (alle aspekter av selvet)
- Affektiv vurdering, har å gjøre med følelser
- Selvfølelser er subjektivt, kan ikke måles ved hjelp av ytre karakteristikk eller måloppnåelse
- Stabilitet vs. variasjon i selvfølelse
- Hva kjennetegner individer med høy eller lav selvfølelse?

Forskning:

En ideell besvarelse kan gi en oversikt over de viktigste forskningsområdene innen forskning på selvfølelse. Det er også mulig å redegjøre for hvordan selvfølelse måles.

Når det gjelder funn, er det mye som kan trekkes inn både fra kapittel 14 i boken og fra andre kapitler. Blant annet er følgende relevant:

- *funn fra kapittel 14, og spesielt delen om «Research on self-esteem» (ss. 358-367). Dette inkluderer hvordan personer med høy/lav selvfølelse reagerer på nederlag, hvordan selvfølelse er relatert til mestring, hvordan vi beskytter/forbedre selvfølelse, hva empirisk forskning sier om folks gjengse oppfatninger om selvfølelse og variabilitet i selvfølelse*
- *funn om kjønnsforskjeller i selvfølelse (kapittel ss. 418-419)*
- *funn om utvikling /stabilitet av selvfølelse (ss. 113-115)*

På forelesning ble det også vist til funn fra longitudinelle studier, og hvordan selvfølelse utvikler seg gjennom livet. I besvarelsen forventes det ikke at alle punktene trekkes inn. En ideell besvarelse ville vist til bredden i forskningen av selvfølelse og ville deretter avgrenset oppgaven.

Minimumsbesvarelse

Kandidaten må kunne definere selvfølelse, og vise til et funn innen et av de viktigste forskningsområdene.

Generelt: Når det gjelder empiri, skal studentene belønnes for nøyaktighet i de empiriske gjengivelsene, men det forventes ikke at studier refereres til med navn og årstall. I stedet for er det viktig at kandidaten viser oversikt og forståelse for funnene.

2018 - Utsatt eksamen

Oppgaver

1. **Selvaktualisering:** Hva er selvaktualisering, og hva kjennetegner selvaktualiserte personer?
2. **Dimensjonal tilnærming til emosjoner:** Beskriv fordeler og ulemper ved den dimensjonale tilnærmingen til emosjoner.
3. **Leksikalsk tilnærming til personlighetstrekk:** Beskriv den leksikalske tilnærmingen, brukt til å identifisere personlighetstrekk. På hvilken måte kan denne være nyttig for å utforske kulturelle forskjeller i personlighet?

Sensorveiledning

Oppgave 1 - Selvaktualisering

“Hva er selvaktualisering, og hva kjennetegner selvaktualiserte personer?”

Ideell besvarelse

Ettersom oppgaven etterspør eksplisitt en definisjon av selvaktualisering, vil en ideell

besvarelse gi en utfyllende forklaring og drøfting av hva selvaktualisering er.

Viktige momenter:

- *Selvaktualiseringsmotivet skiller seg fra «de tre store» motivene ved at det er et vekstbehov, ikke et behov som stammer fra en mangel.*
- *Tilhører humanistisk tradisjon*
- *Begrepet kommer fra Maslow (befinner seg på toppen av behovspyramiden), men konseptet ble videreutviklet av Rogers.*
- *Kan defineres som «prosessen hvor man blir mer og mer til den personen man er (idiosynkratisk)», dvs. at man er på vei mot å bli alt det man er kapabel til å bli som menneske. Man utnytter sitt hele potensiale.*

Hva kjennetegner selv-aktualiserte individer?

- *Pensumboka beskriver 15 kjennetegn, se tabellen på side 253. En ideell besvarelse beskriver et større antall av disse kjennetegnene. Utfyllende forklaringer og bruk av eksempler vi telle positivt.*

Minimumsbesvarelse

En minimumsbesvarelse skal gi en tilnærmet riktig forklaring av hva selv-aktualisering er, samt vise til noen få av kjennetegnene fra tabellen.

Generelt: Når det gjelder empiri, skal studentene belønnes for nøyaktighet i de empiriske gjengivelsene, men det forventes ikke at studier refereres til med navn og årstall. I stedetfor er det viktig at kandidaten viser oversikt og forståelse for funnene.

Oppgave 2 - Dimensjonal tilnærming til emosjoner

“Beskriv fordeler og ulemper ved den dimensjonale tilnærmingen til emosjoner.”

Ideell besvarelse

En ideell besvarelse starter med å definere emosjoner. I følge pensumboka kan emosjoner defineres ut i fra fire komponenter; en affektiv, en fysiologisk, en kognitiv og en som beskrives som «handlingstendens».

Besvarelsen kan så ta for seg hvordan emosjoner har blitt studert på ulike måter, for å så komme inn på kategoriske og dimensjonale tilnærminger for å studere emosjoner. En ideell besvarelse gir en kort beskrivelse av den kategoriske tilnærmingen, samt en mer utfyllende forklaring av den dimensjonale tilnærmingen.

Kandidatene bes om å beskrive fordeler og ulemper med den dimensjonale tilnærmingen.

Noen fordeler:

- En enkel (parsimonisk) modell som forklarer et komplekst fenomen.
- Alle emosjoner kan plasseres i systemet.
- Større rom for individuelle forskjeller – det er et uendelig antall plasseringer som kan gjøres.
- Konsensus blant forskere.
- Støttes av forskning som viser at vi ofte feiltolker emosjoner basert på aktivering

Ulemper:

- Emosjoner som oppleves ulikt er omtrent likt plassert i systemet (f.eks. frykt og sinne).
- Kan fremstå mindre nyansert – vanskelig å skille distinkte emosjoner/ beskrive nyanser.
- Passer ikke overens med forskning på distinkte ansiktsuttrykk og distinkte emosjoner.

Minimumsbesvarelse

En minimumsbesvarelse gir en korrekt beskrivelse av den dimensjonale tilnærmingen, samt minst et positivt og et negativt aspekt ved denne.

Generelt: Når det gjelder empiri, skal studentene belønnes for nøyaktighet i de empiriske gjengivelsene, men det forventes ikke at studier refereres til med navn og årstall. Istedenfor er det viktig at kandidaten viser oversikt og forståelse for funnene.

Oppgave 3 - Leksikalsk tilnærming til personlighetstrekk

“Beskriv den leksikalske tilnærmingen, brukt til å identifisere personlighetstrekk. På hvilken måte kan denne være nyttig for å utforske kulturelle forskjeller i personlighet?”

Ideell besvarelse

En ideell besvarelse gir en definisjon av personlighet og personlighetstrekk. Det finnes to måter å se personlighetstrekk på, enten som underliggende disposisjoner eller som rene beskrivelser av atferd.

Den leksikalske tilnærmingen er en av de tre viktigste fremgangsmåtene for å identifisere personlighetstrekk. En ideell besvarelse vil kort nevne alle tre fremgangsmåtene, før man går mer grundig inn på den leksikalske fremgangsmåten.

Leksikalsk fremgangsmåte:

- Utgangspunkt: «alle viktige individuelle forskjeller har blitt kodet inn i språket»
- To viktige kriterier: synonymfrekvens og krysskulturell universalitet
- Det finnes også problemer med denne fremgangsmåten, f.eks. at egenskaper beskrives gjennom ulike deler av språket; adverb, adjektiv, substantiv, noe som kan medføre vansker med kartleggingen av begrepene.

- *Den leksikalske fremgangsmåten har lagt fundamentet for flere viktige personlighetsmodeller, bl.a. femfaktormodellen (Big 5 - kombinert med statistisk metode).*

Sammenheng med kultur:

- *Krysskulturell universalitet – den leksikalske fremgangsmåten kan gi informasjon om hvorvidt personlighetsmodeller kan identifisere på tvers av kulturer.*
- *En ideell besvarelse vil ta opp forskjellen mellom det å starte «fra bunnen av» med leksikalsk fremgangsmåte i en ny kultur, og det som kalles «transport og test», dvs. at den originale modellen oversettes og tas i bruk i en ny kultur (et begrepspar som med fordel kan brukes er emisk versus etisk tilnærming. Begrepsparet ble beskrevet i forelesningen, men er ikke gjengitt i pensumboken). Den leksikalske fremgangsmåten er altså et eksempel på hvordan man kan teste den kryss-kulturelle universaliteten til en modell, og i pensumboka blir dette beskrevet som den beste metoden («most powerful»).*

En ideell besvarelse vil gi empiriske eksempler på krysskulturell forskning i personlighetsfeltet hvor den leksikalske tilnærmingen brukes. Her vil det være naturlig å gå inn på krysskulturell forskning på femfaktormodellen («Big 5»), hvor det blant annet vises at disse faktorene kan repliseres ved hjelp av den leksikalske framgangsmåten på en relativt god måte i mange kulturer, med unntak av åpenhetsfaktoren. Dette står beskrevet på sidene 482-486 i pensumboka.

Kandidaten kan også gjerne poengtere at ingen av de tre metodene (leksikalsk, teoretisk og statistisk) må sees isolert, men at en ideell fremgangsmåte gjerne innebærer en kombinasjon av to eller flere metoder.

Minimumsbesvarelse

En minimumsbesvarelse beskriver den grunnleggende tankegangen av den leksikalske tilnærmingen. Hvordan den leksikalske tilnærmingen kan brukes for å utforske krysskulturelle forskjeller må bli redegjort for til en viss grad.

Generelt: Når det gjelder empiri, skal studentene belønnes for nøyaktighet i de empiriske gjengivelsene, men det forventes ikke at studier refereres til med navn og årstall. Istedenfor er det viktig at kandidaten viser oversikt og forståelse for funnene.